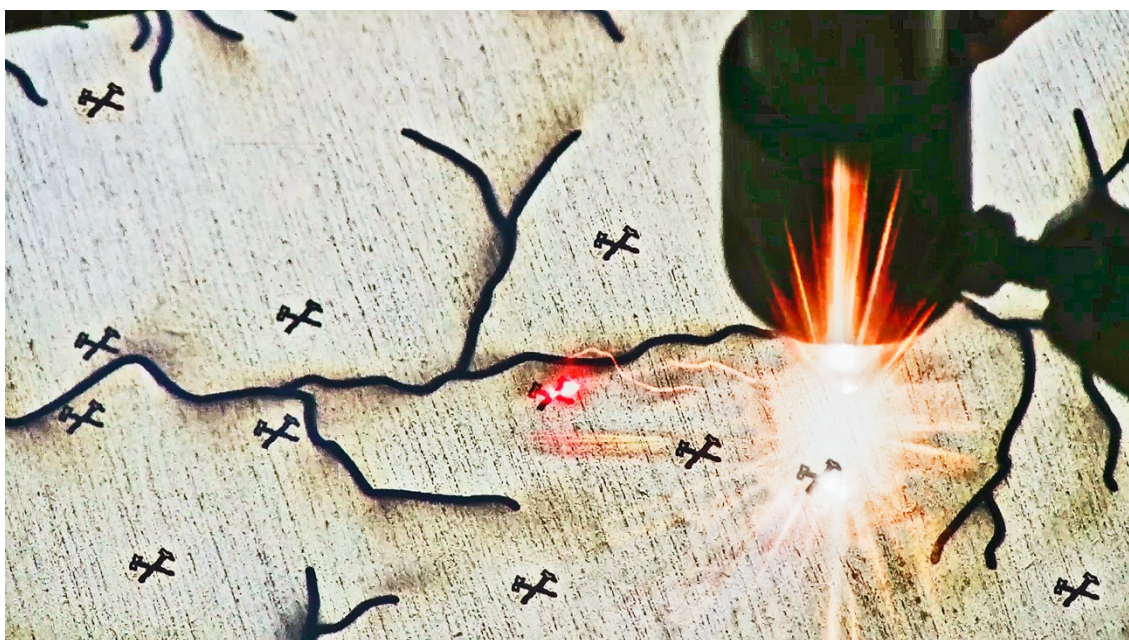

Art contemporani i cultura extractivista

I Congrés Internacional

14 i 15 de maig. Facultat de Lletres, Universitat de Lleida; Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona

Format híbrid, presencial i en línia (veure enllaç més avall)

L'extractivisme defineix una modalitat d'acumulació de riquesa que es basa en la retirada de matèries primeres i de formes més que humanes per a la seva comercialització. Com ha sostingut el geògraf David Harvey (2003), aquest procés d'acumulació es fonamenta en la desposseïció dels béns comuns mitjançant processos de privatització, financerització, gestió i manipulació de les crisis, i redistribucions estatals de la renda. L'origen d'aquest patró es remunta a la colonització europea de les Amèriques al segle xv i a les pràctiques de saqueig i expropiació de béns, cossos i coneixements que comportà. Com ha assenyalat el semiòleg Walter Mignolo (2007), fou precisament el procés de colonització el que establí les condicions per a l'extracció de recursos i l'esclavització de mà d'obra. Avui dia l'extractivisme està més viu que mai i és promogut fins i tot per governs progressistes, els quals inverteixen els guanys en serveis públics i polítiques socials. No obstant això, malgrat la distribució de la riquesa i el benestar social que pregona, l'extractivisme progressista genera profunds impactes en els ecosistemes i les comunitats.

Encara que sovint s'enquadra com una qüestió eminentment tècnica (com a «indústria»), el cert és que l'extractivisme és un fenomen polièdric que abraça els camps de la política, l'economia, l'ecologia, la investigació i la ciència, la societat

i la cultura. Són aquests àmbits els que estableixen les condicions de legitimació i aplicació dels extractivismes. El foment d'aquestes pràctiques per part dels governs es basa en l'argument que ajuden a superar la pobresa, generen llocs de treball i contribueixen al creixement econòmic. Tanmateix, els impactes en els ecosistemes i les persones són múltiples i inclouen l'esgotament de recursos, la pèrdua de biodiversitat, la contaminació ambiental, la producció de grans residus i la desposseïció de territoris de les comunitats locals. No obstant això, la responsabilitat estatal i empresarial pels seus impactes es limita a la compensació i indemnització dels danys, fet que invisibilitza les persones afectades i els seus territoris. Els extractivismes no només han generat impactes mediambientals, sinó també resistències ciutadanes implicades en projectes que defensen la paralització de projectes depredadors, l'alleujament de la vida de les comunitats que pateixen les conseqüències de l'extractivisme, i la promoció de pràctiques alternatives a un model de desenvolupament basat en el creixement il·limitat, l'extracció intensiva i la mercantilització dels recursos naturals.

El I Congrés «Art contemporani i cultura extractivista» té per objecte generar un espai de reflexió i debat sobre com les pràctiques artístiques poden contribuir a la comprensió, la crítica i la resistència davant les dinàmiques extractivistes en les seves múltiples formes. Juntament amb l'extractivisme dels recursos naturals, avui dia assistim a una diversificació i complexificació de les formes de subtracció, que inclou recursos socioculturals, epistemològiques, biotecnològiques i digitals. Aquestes noves formes d'obtenció i acumulació de riquesa constitueixen un extractivisme expandit que opera sobre relacions materials, virtuals, semiòtiques i cognitives. El «neoextractivisme» (Mezzadra i Neilson, 2017) no només permet descriure un extractivisme «literal», com la mineria i l'agroindústria, sinó també les formes desterritorialitzades d'extractivisme, com l'edició genètica i la mineria de dades. Les noves formes d'extractivisme posen en evidència que, sota la lògica del capitalisme avançat, la vida en conjunt es converteix en objecte de monetització, explotació i comercialització, tant a nivell molecular com planetari. Darrere el model extractivista s'amaga un paradigma utilitarista que capacita el subjecte normatiu per a controlar, dominar, explotar i mercantilitzar subjectes humans i no humans.

Avui resulta imperatiu repensar el model de desenvolupament més enllà de l'humanisme i l'antropocentrisme, preguntar-nos a qui van dirigits els beneficis dels extractivismes i a qui perjudiquen els seus impactes. Necessitem anàlisis que naveguin en les paradoxes del capitalisme extractiu, el qual, en no distingir entre entitats humanes i no humanes potencialment comercialitzables, genera una forma de postantropocentrisme que participa en ecologies multiespècies. Avui esdevé necessari situar la vida al centre de l'ètica, la política i l'economia,

reconsiderar els modes de valorar la vida humana i no humana, i promoure pràctiques democràtiques des del benestar comú i les propostes del «vivir bien» (Acosta i Martínez, 2009) i dels drets de la natura (Gudynas, 2014).

PROGRAMA

14 de maig de 2025. Aula Magna – Saló Víctor Siurana, Facultat de Lletres, Universitat de Lleida.

- 9:00 – 9:10 h. Inscripcions.
- 9:10 – 9:30 h.
 - Benvinguda. Dra. Natàlia Alonso, vicerectora de Recerca, Facultat de Lletres, Universitat de Lleida.
 - Presentació del projecte de recerca Visualitat i Geoestètica en l'Era de la Crisi Ecosocial (VIGEO), Dra. Nasheli Jiménez del Val, codirectora del congrés.
 - Presentació del congrés. Dr. Christian Alonso (Departament de Geografia, Història i Història de l'Art, Universitat de Lleida), codirector del congrés.

Mesa 1. Conferència principal: Dr. Juan Martín Prada. Modera: Dra. Nasheli Jiménez del Val.

- 9:30 – 11:00 h. Dr. Juan Martín Prada (Universidad de Cádiz), *Creación artística, capitalismo de datos y extractivismo digital*. Conferència inaugural.
- 11:00 – 11:30 h. Pausa cafè.
- 11:30 – 11:50 h. Nicolás Marín Bayona (Université Catholique de Louvain). *Digital Art History como extractivismo epistémico: algoritmos, museos y la apropiación del saber visual*.
- 11:50 – 12:10 h. Dr. Ferran Lega Lladós (Escola Politècnica Superior, Universitat de Lleida). *Procesos éticos en el extractivismo de datos de plantas en el arte contemporáneo*.
- 12:10 – 12:30 h. Dra. Janet Merkel (Technische Universität Berlin) i Aris Spentsas (artista). *Challenging Extractivist Art Practices: The PLANT-Project and the Role of Permaculture in Regenerative Artistic Methodologies*.
- 12:30 – 12:50 h. Paula Fernández Álvarez (Universitat Complutense de Madrid). *Los estratos de la tierra son un museo revuelto. Imaginarios underground y comunidades imaginadas*.
- 12:50 – 13:30 h. Debat.
- 13:30 – 14:30 h. Pausa dinar.

Mesa 2. Conferència principal: Dr. Rick Dolphijn. Modera: Dr. Christian Alonso.

- 15:00 – 16:30 h. Prof. Rick Dolphijn (Universitat d'Utrecht). *Property or Possession. Rethinking the Land and the Colonial*. Conferència inaugural.
- 16:30 – 16:50 h. José Angulo & Dr. Quim Bonastra (Departament de Geografia, Història i Història de l'Art, SENSCLUSION, Universitat de Lleida). *Reivindicar el cuidado desde las periferias: "Consejo de Mujeres" como práctica de resistencia afectiva y ética comunitaria*.
- 16:50 – 17:10 h. Ibai Gorriti (Critical Inquiry Lab _ Design Academy Eindhoven). *The curatorial absorption, capture of radical aesthetics in the white cube*.
- 17:10 – 17:30 h. Pamela Cristina Cevallos Salazar (Pontificia Universitat Catòlica de l'Equador). *Archaeologies of dispossession: Huaquería, collecting and artisanal memory in resistance*.
- 17:30 – 17:50 h. Dr. Mirko Nikolić (Södertörn University). *Memoryscapes of extractivism, fascism and resistance: A mine project in the valley of Jadar in an internationalist perspective*.
- 17:50 – 18:30 h. Debat.

15 de maig de 2025. Sala Jane Addams, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona.

- 9:00 – 9:10 h. Inscripcions.
- 9:10 – 9:30 h.
 - Benvinguda. Dr. Martí Peran (Departament d'Història de l'Art, Universitat de Barcelona; director del projecte de recerca VIGEO).
 - Presentació del grup de recerca VIGEO. Dra. Anna Maria Guasch (Departament d'Història de l'Art, Universitat de Barcelona) i Dra. Nasheli Jiménez del Val (Art, Globalització, Interculturalitat), codirectores del congrés.
 - Presentació del congrés. Dr. Christian Alonso (Departament de Geografia, Història i Història de l'Art, Universitat de Lleida), codirector del congrés.

Mesa 3. Conferència principal: Dr. Joaquín Barriandos. Modera: Dra. Anna Maria Guasch.

- 9:30 – 11:00 h. *Extracción y postnaturaliza. Redefiniendo la historia del arte en la era del brutalismo energético*. Dr. Joaquín Barriandos (Tecnológico de Monterrey). Conferència inaugural.
- 11:00 – 11:30 h. Pausa cafè.

- 11:30 – 11:50 h. Dr. David Castañer (Université Paris Panthéon Sorbonne, HiCSA_Histoire Culturelle et Sociale de l'art). *The Artist as Extractivist? / El artista como extractivista?*
- 11:50 – 12:10 h. Prof. Jonathan Harris (University for the Creative Arts). *Apocalyptic Photographs: Representation of Extractive Hells in the Conflicts of Globalization.*
- 12:10 – 12:30 h. Jack Isles, Alagie Jinkang, Lorenzo Pezzani & Sarah Walker - LIMINAL Lab (Universitat de Bolonya). *Emptying the Sea.*
- 12:30 – 12:50 h. Dra. Yadis Vanessa Vanegas-Toala (Universitat Politècnica Salesiana) & Dr. Christian León (Universitat Andina Simón Bolívar). *Cine eco-territorial, memoria y extractivismo en la Amazonía ecuatoriana: Una análisis sobre Allpamanda (2023) del colectivo Tawna.*
- 12:50 – 13:10 h. Dra. Miriam del Saz (Universitat Politècnica de València) i Dra. Chiara Sgaramella (Universitat de Barcelona). *El saber a les mans. Arte público y experimentación gráfica en escucha del territorio.*
- 13:10 – 13:50 h. Debat.

Mesa 4. Taula rodona. Modera: Dra. María Íñigo Clavo.

- 17:00 – 18:30 h. *Minería, Sequía, Colonialismo*. Participants: Dra. Bárbara Fluxá (artista i investigadora, Universitat Complutense de Madrid), Dra. Paula Bruna (artista i investigadora), Gabriela Bettini (artista i investigadora).

Art Contemporani i Cultura Extractivista. I Congrés Internacional.

Direcció: Dr. Christian Alonso (Universitat de Lleida), Dra. Anna Maria Guasch (Universitat de Barcelona), Dra. Nasheli Jiménez del Val (Art, Globalització, Interculturalitat).

Organitza: projecte de recerca “Visualitat i Geoestètica en l’Era de la Crisi Ecosocial” (VIGEO, PID2022-139211OB-I00), Universitat de Barcelona.

Hi col·labora: Facultat de Lletres, Universitat de Lleida, projecte de participació juvenil “La veu de la joventut a l’era de la intel·ligència artificial: reptes i oportunitats”, Erasmus+, Unió Europea (KA154-YOU-7D65C45B), Regidoria de Joventut, Ajuntament de Lleida.

Coordinació: Alessia Gervasone, Anna Pérez Milán.

Crèdit de la imatge: Bárbara Fluxá, *Paisaje minado. Dibujando la destrucción de otro tiempo*, 2013.

El congrés forma part del progrma de mediació de l’exposició col·lectiva “Extractivismes. 13a Biennal d’Art Leandre Cristòfol”, Centre d’Art la Panera

(Lleida), comissariada per María Íñigo Clavo i Christian Alonso, 22.02.2025 —
25.05.2025.

Inscripcions, assistència i contacte:

Les persones interessades a assistir-hi poden inscriure's al següent formulari:

<https://shorturl.at/QNiE1>

Enllaç per accedir a la sessió virtual: <https://shorturl.at/7T1Tf>

Per a qualsevol altra consulta, contacteu a: extractivisms@gmail.com

Més informació:

<https://artglobalizationinterculturality.com/conferences/contemporary-art-extractivist-culture-conference/>

Bibliografia:

ACOSTA, A; MARTÍNEZ, E; (Ed.). *El buen vivir. Una vía para el desarrollo*. Quito: Abya-Yala, 2009.

GUDYNAS, E; *Derechos de la naturaleza. Ética biocentrada y políticas ambientales*. Lima: Centro Latino Americano de Ecología Social, 2014.

HARVEY, H. *The New Imperialism*. Oxford: Oxford University Press, 2003.

MEZZADRA, A.; NELSON, B. «On the Multiple Frontiers of Extraction: Excavating Contemporary Capitalism». *Cultural Studies*, 2017, available at:
<http://dx.doi.org/10.1080/09502386.2017.1303425>

MIGNOLO, W. D. *La idea de América Latina: La herida colonial y la opción decolonial*. Barcelona: Gedisa, 2007.